

**TURUN
YLIOPISTO**

Varhaiskasvatuksen opettajan leikillisuus

ROKL0724 Kandidaatintutkielma
Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopisto
Rauman OKL

Laatija:
Ida-Liina Lindell

20.4.2025
Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Ida-Liina Lindell

Otsikko: Varhaiskasvatuksen opettajan leikillisuus

Ohjaaja(t): Yliopistonlehtori Anitta Melasalmi

Sivumäärä: 26 sivua

Päivämäärä: 20.4.2025

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia leikillisyyden ulottuvuuksien piirteitä varhaiskasvatuksen opettajat ilmentävät vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Lisäksi haluttiin saada selville, mitä havaintoja varhaiskasvatuksen opettajat itse tekevät omasta leikillisyydestään. Tutkimukseen osallistui kahdesta päiväkotiryhmästä yhteensä neljä opettajaa sekä 15 lasta.

Tutkimusaineisto keräämisessä hyödynnettiin aineistotriangulaatiota eli aineistoa kerättiin kahdella eri tavalla, videoimalla sekä stimulated recall- ja teemahaastattelulla. Ensin videoitiin neljä vuorovaikutteista leikkitilannetta, jonka jälkeen videot lähetettiin kullekin opettajalle. Tutkija katsoi videot läpi, teki omia havaintoja sekä luokitteli havainnot leikillisyyden ulottuvuuksien alle. Myös tutkittava katsoi oman videonsa läpi ennen haastattelua ja teki omia havaintoja omasta leikillisyydestään. Haastattelut toteutettiin stimulated recall-haastatteluna, jossa oli lisäksi lyhyt teemahaastatteluosio. Haastattelujen jälkeen sekä video- että haastatteluaineisto litteroitiin ja analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Videomateriaalissa eniten leikillisyyden ulottuvuuksista esiintyi vuorovaikutuksen leikillisuus, joka piti sisällään positiivisen ilmapiirin, innostumisen lapsen innostuksesta sekä sensitiivisyyden lapsen tarpeita ja tunteita kohtaan. Avoimuuden leikillisyyden piirteet näyttäytyivät spontaanina sopeutumisenä muuttuviin tilanteisiin sekä lasten ideoiden vastaanottamisena ja niiden kautta leikin rikastamisena. Älyllis-luovan leikillisyyden piirteitä videoilla olivat uusien ideoiden keksiminen, mielikuvituksen käyttö sekä uteliaisuus lasten leikkejä kohtaan. Kevytmielinen leikillisuus puolestaan esiintyi videoilla opettajien sitoutumisena leikilliseen toimintaan, rentouden ja huumorin ylläpitämisenä sekä olemalla lasten tasolla.

Haastattelumateriaalin pohjalta saatiin selville neljä päähavaintoa varhaiskasvatuksen opettajien leikillisyydestä, jotka muodostuivat samankaltaisista yksittäisistä havainnoista. Näitä päähavaintoja olivat ”vuorovaikutus”, ”opettajan itsessään tunnistama piirre”, ”lapsen leikkitaitojen vahvistaminen ja leikin rikastaminen” sekä ”mukana päivän aikana erilaisissa tilanteissa”.

Tutkimuksen voisi tulevaisuudessa tehdä suuremmissa mittakaavassa, jotta saataisiin laajempi kuva varhaiskasvatuksen opettajien ilmentävästä leikillisyydestä. Lisäksi yhtenä jatkotutkimusideana on esimerkiksi tutkimus, jossa tutkittaisiin, miten leikillisuus näkyy erilaisissa tilanteissa. Toisena jatkotutkimusehdotuksena on opettajan leikillisyyden vaikutukset esimerkiksi lapsen sosiaalisiin taitoihin tai hyvinvointiin.

Avainsanat: alle 3-vuotias, leikillisuus, leikki, varhaiskasvatuksen opettaja, vuorovaikutus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Teoreettinen viitekehys	2
2.1	Leikki osana lapsen kasvua	2
2.1.1	Leikin merkitys lapselle	2
2.1.2	Varhaiskasvatuksen opettajan rooli lasten leikeissä	2
2.2	Leikillisuus	3
2.2.1	Leikillinen opettaja osana vuorovaikutusta	3
3	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	5
4	Menetelmä	6
4.1	Osallistujat	6
4.2	Aineistonkeruu	7
4.2.1	Videointi	7
4.2.2	Stimulated recall- ja teemahaastattelu	8
4.3	Aineiston käsittely ja analysointi	9
5	Tulokset	11
5.1	Leikillisyyden ulottuvuuksien piirteet varhaiskasvatuksen opettajien toiminnassa vuorovaikutustilanteissa	11
5.2	Varhaiskasvatuksen opettajien havaintoja omasta leikillisyydestään	14
6	Pohdinta	17
7	Luotettavuus ja eettisyys	19
	Lähteet	21

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen opettajalla on kuin taiteilijan rooli alle kolmevuotiaan lapsen leikkitilanteissa. Hän antaa lapselle tilaa toteuttaa itseään, mutta tarvittaessa tukee ja ohjaa. Kun lapsi harjoittelee leikin rakentamista ja leikkiin sitoutumista, on aikuisen läsnäololla valtava merkitys. Hän tuo tarvittaessa leikkiin väriä ja tarjoaa lapselle välineitä, mutta antaa vapauden käyttää niitä haluamallaan tavalla leikin viemiseksi eteenpäin. Leikillisyyden ja aikuisen välillä tapahtuvassa vuorovaikutuksessa puolestaan heikentää kasvattajan stressiä sekä nostattaa hänen työssään kokemaa hyvinvointia (Siklander & Tornberg, 2024).

Leikillisyyden ja leikin tärkeyttä korostetaan lukuisissa aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. Proyerin ja kollegoiden (2012) mukaan leikillisyyden on tärkeä aihe tutkittavaksi, mutta suurin osa tutkimuksista on kohdentunut lapsiin. Aikuisten leikillisyyttä on kuitenkin tutkittu verrattain vähän. Canaslan-Akyar ja Sevimli-Celik (2022) painottavat, että tutkimuksia opettajan leikillisyydestä ja sen tarkastelusta pedagogisessa sekä etenkin varhaiskasvatuksen kontekstissa on tehty vielä vähän.

Aikuisten, erityisesti opettajien leikillisyyden on erityisen merkityksellistä lämpimän ja läheisen vuorovaikutuksen sekä lapsen turvallisuuden tunteen luomisessa. Tutkimus osoittaa, että leikillisyyttä ilmentävä opettaja sekä leikillinen vuorovaikutus lasten kanssa voivat luoda ryhmään iloisen, luovan ja joustavan oppimisympäristön. (Canaslan-Akyar & Sevimli-Celik, 2022; Hurme ym., 2023) Siklander ja kollegat (2022) painottavat, että leikillisyydellä on tärkeä merkitys opettajankoulutuksessa, mutta opettajien leikillisyyden ilmentymistä työelämässä ei ole vielä kattavasti tutkittu.

Koska aikuisten leikillisyyttä ja erityisesti sen vaikuttavuutta lapsen ja aikuisen välillä tapahtuvaan vuorovaikutukseen on varhaiskasvatuksen puolella tutkittu vielä verrattain vähän, haluan tutkia aihetta lisää. Tulen tutkimuksessani tarkastelemaan varhaiskasvatuksen opettajien ilmentävää leikillisyyttä vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Leikki osana lapsen kasvua

2.1.1 Leikin merkitys lapselle

Leikin kautta lapsi tutkii ja kokeilee, oppii ja oivaltaa. Leikki on moniselitteinen käsite, ja määritelmä riippuu siitä, mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Leikin voidaan todeta olevan luontaisesti motivoitunutta, iloa tuottavaa sekä prosessimaista toimintaa (Canaslan-Akyar & Sevimli-Celik, 2022). Helenius ja Lummelahti (2013) kuvaavat kirjassaan leikin olevan muun muassa keino itseilmaisuuksiin, kaverisuhteiden luomiseen sekä oman sisäisen maailman muodostamiseen. Ahonen ja Roos (2019) puolestaan korostavat, että alle kolmevuotiaalle lapsille leikkiä on joka puolella. Leikin tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että leikillä on suuri lasta motivoiva, lapsen oppimista ja kehitystä tukeva vaikutus (Alharbi & Alzahrani, 2020).

Kun tekee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus [OPH], 2022) sanahaun ”leikki”, tulee sieltä runsaasti kohtia, joissa kyseinen käsite mainitaan. Tämä tukee Salmisen (2024) ajatusta siitä, että leikin asema suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on vahva, sen arvosta ollaan tietoisia sekä sen läsnäoloa pidetään arjessa kuin itsestäänselvyytenä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2022) mukaan leikki motivoi ja innostaa lasta toimintaan – se on merkittävä osa varhaiskasvatukseen lapsen oppimista. Tilastojen mukaan pienten, alle 3-vuotiaiden lasten, määrä on varhaiskasvatuksessa kasvanut, joten laadukkaalle ja leikin mahdollistavalle pedagogiikalle on kysyntää aiempaa enemmän (Salminen, 2024).

2.1.2 Varhaiskasvatuksen opettajan rooli lasten leikeissä

Varhaiskasvatuksen opettajalla on merkittävä rooli lasten leikeissä. Hän tukee, ohjaa ja asettuu lapsen tasolle. Ahonen ja Roos (2019) tuovat kirjassaan esille, että leikki on varhaiskasvatuksessa aihe, josta puhutaan paljon. Nykyään leikeistä puhuttaessa varhaiskasvatuksen opettajan rooli nousee vahvasti esille, sillä sen merkitys on korostunut aiempaa enemmän. Lisäksi he painottavat, että kasvattajan läsnäolon kautta lapset saavat tukea leikkiin sitoutumiseen samalla monipuolistaen leikkiä (Ahonen & Roos, 2019).

Lisäksi Ahonen ja Roos (2019) painottavat, että kaikista pienimpien lasten on haastavaa pitää yllä vuorovaikutusta, joten aikuisen läsnäololla on siinä suuri merkitys. Hyvä tilannetaju ja taito tukea lasta erilaisissa leikin vaiheissa, ovat edellytyksiä pienten lasten kanssa toimiville kasvattajille (Ahonen & Roos, 2019). Salminen puolestaan (2024) korostaa, että leikin kautta varhaiskasvatuksen opettajat luovat pienille lapsille kokemuksia ja mahdollisuuden oppimiseen. Varhaiskasvatuksen opettajan tulisi olla Bredikytten (2022) mukaan leikin aikana kahdessa roolissa: leikkikaverina sekä leikin ohjaajana.

2.2 Leikillisuus

2.2.1 Leikillinen opettaja osana vuorovaikutusta

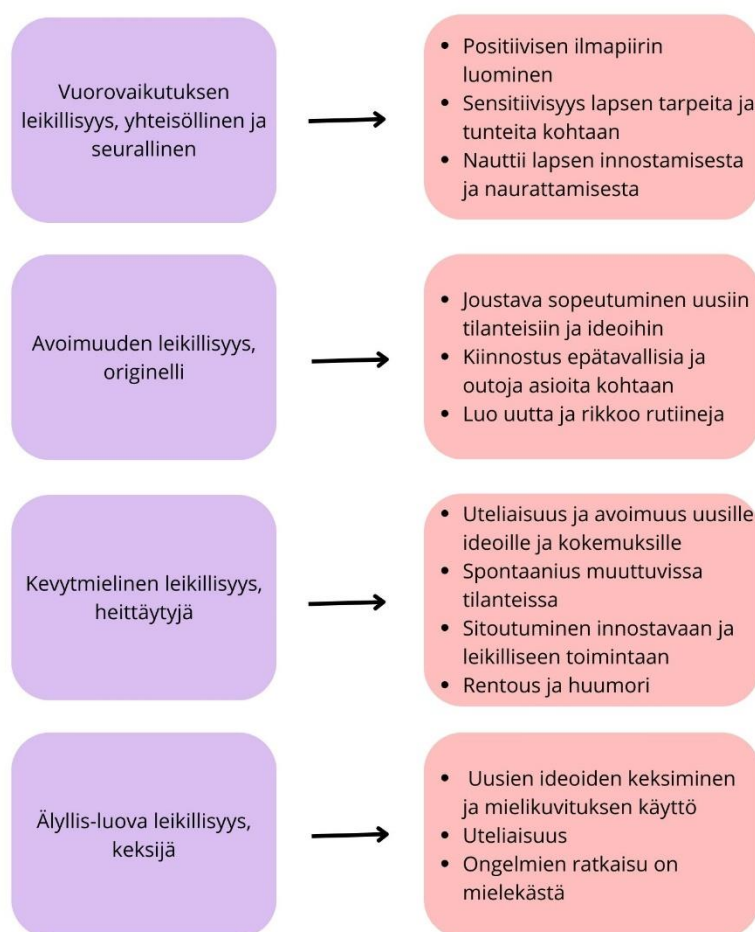
Leikillisuus on käsitteenä monitulkintainen ja muodostuu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa se esiintyy kokonaisvaltaisesti ilmeiden, eleiden, puheen sekä fyysisen toiminnan kautta (Siklander & Kangas, 2020). Leikilliseen toimintaan kuuluvat esimerkiksi heittäytymistä toiseen rooliin sekä hassuttelua erilaisten ilmeiden, eleiden ja äänen muuntamisen kautta. On tärkeää, että lapset kokevat kasvattajan ilmentävät leikilliset ilmaukset positiivisina, mielenkiintoisina ja innostavina. (Siklander & Tornberg, 2024)

Usein oletetaan, että käsite leikillisuus ei liity aikuisuuteen, mutta nykyään kasvattajilta odotetaan leikillistä työtettä (Siklander ym., 2022). Leikillinen opettaja osaa kohdata eteen tulevat haasteet myönteisen, uteliaan ja kiinnostavan otteen kautta (Siklander ym., 2022: Proyer, 2011). Siklanderin ja Tornbergin (2024) mukaan leikillisuus on varhaiskasvatuksen opettajalle eräänlainen tarinallinen viitekehys, jonka avulla hän voi rikastaa päivän aikana tapahtuvia tilanteita ja vuorovaikutusta sekä lasten että muiden kasvattajien välillä. Huomioitavaa on, että varhaiskasvatuksen opettajan leikillisyyden on todettu olevan yhteydessä positiivisella tavalla vuorovaikutustaitoihin, ongelmanratkaisukykyyn sekä hyvinvointiin (Siklander ym., 2022; Hart & Holmess, 2022).

Leikillisyyden kautta varhaiskasvatuksen opettaja auttaa lasta lähestymään erilaisia tilanteita. Siklanderin ja Tornbergin (2024) mukaan leikillinen lähestymistapa kehittää lapsen kykyä olla joustava, epätsekäs, kärsivällinen ja samalla mielikuvitus laajenee. Lapsen on hyvä saada mallinnusta siihen, miten kohdata sekä käsitellä pettymyksiä ja epäonnistumisia. Leikillisuus

on yksi avaimista edellä mainittujen tilanteiden hallintaan. Lisäksi Barnett (2007) tähdentää, että leikillinen opettaja pystyy luomaan mistä tahansa ympäristöstä innostavamman. Varhaiskasvatuksen opettajan leikillisuus voidaan (Siklander & Tornberg, 2024; Hurme ym., 2023) mukaan jakaa neljään eri osa-alueeseen: kevytmielinen ja älyllisluova sekä avoimuuden ja vuorovaikutuksen leikillisuus (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Leikillisyyden ulottuvuudet mukaellen Siklander ja Tornberg (2024).

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tutkitaan havainnoimalla varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta leikillisyyden näkökulmasta. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien leikillisyyttä ilmentäviin tekoihin sekä siihen, mitä havaintoja he itse tekevät omasta leikillisyydestään.

Tutkimuskysymykset, joihin tällä tutkimuksella haetaan vastausta:

1. Minkälaisia leikillisyyden ulottuvuuksien piirteitä varhaiskasvatuksen opettajat ilmentävät toiminnassaan vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa?
2. Minkälaisia havaintoja varhaiskasvatuksen opettajat tekevät omasta leikillisyydestään?

4 Menetelmä

Tässä tutkimuksessa menetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, joka toteutettiin tapaustutkimuksena (Puusa & Juuti, 2020). Vilkan (2021) mukaan laadullista tutkimusta kuvaillaan ihmisten välisenä ja sosiaalisena ”merkitysten maailmana”, jonka tarkoituksena on tilastollisen yleistämisen sijaan kyseenalaistaa vanhoja ajattelutapoja sekä mahdollistaa ilmiön ajattelemista toisesta näkökulmasta. Lisäksi Puusa ja Juuti (2020) painottavat, että laadullisen tutkimuksen kautta halutaan ymmärtää tutkittavaa ilmiötä tutkittavien näkökulmasta. Heidän mukaansa yksi laadullisen tutkimuksen ominaispiirteistä on ihmisten kokemusten ja näkemysten käsittely subjektiivisella tavalla (Puusa & Juuti, 2020).

Puusa ja Juuti (2020) määrittelevät tapaustutkimuksen strategiaksi, jossa ilmiötä voidaan tarkastella sen omassa luonnollisessa asiayhteydessään. Tyypillisesti tapaustutkimusta käytetään kvalitatiivisessa tutkimuksessa, mutta joissakin tapauksissa myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa (Puusa & Juuti, 2020). Vilkan (2021) mukaan tutkimuskohteen sekä tavoiteltavan asian tulee olla harmoniassa tapauksen valinnan kanssa. Tapauksen valintaa ohjaavat sekä käytännöllisyys että teoreettisuus, mutta lisäksi halutaan syventyä myös tapauksen ominaispiirteisiin tutkimuskohteen ja tavoiteltavan tiedon näkökulmasta. (Vilka, 2021) Tässä tutkimuksessa tapauksen rajaamista tuki käsite leikillisuus.

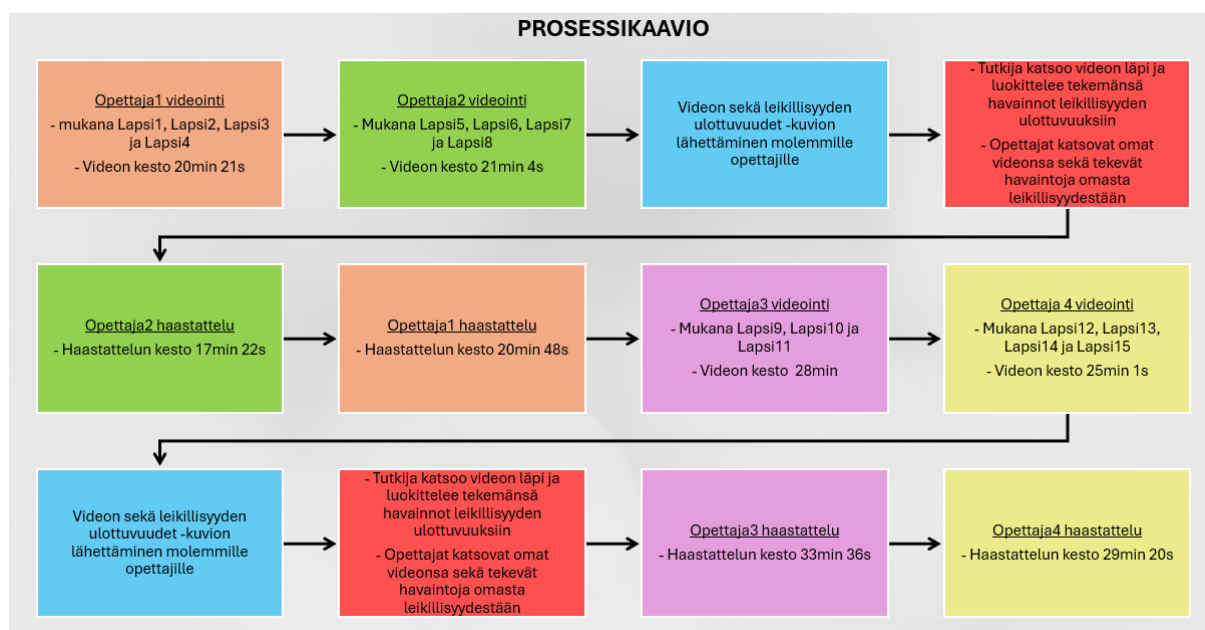
4.1 Osallistujat

Osallistujien ikä rajattiin 0–3-vuotiaisiin, joten tutkimukseen osallistuivat tutkimusluvan antaneet, yllä mainittuun ikähaitariin kuuluvat päiväkotiryhmän lapset sekä varhaiskasvatuksen opettajat. Tutkimukseen osallistui kaksi alle 3-vuotiaiden päiväkotiryhmää sekä neljä varhaiskasvatuksen opettajaa. Lapsia tutkimuksessa oli mukana yhteensä 15. Osallistujien nimet anonymisoitiin Opettaja1, Lapsi1 ja niin edelleen, jotta heidän nimiään ei voida tunnistaa.

4.2 Aineistonkeruu

Aineisto kerättiin alla olevan kuvion (ks. kuvio 2) mukaisesti, josta ilmenee myös osallistujien nimien anonymisointi. Aineistonkeruu aloitettiin vuorovaikutteisten leikkitilanteiden videoimisesta. Tämän jälkeen tutkija ja tutkittava katsoivat videon läpi sekä tekivät omia havaintojaan videosta. Aineistonkeruun viimeisenä vaiheena oli videoilla mukana olleiden varhaiskasvatuksen opettajien haastatteleminen hyödyntäen stimulated recall- sekä teemahaastattelua.

Kuvio 2. Prosessikaavio aineistonkeruusta.

4.2.1 Videointi

Vilka (2021) esittää, että haastattelujen tukena on suositeltavaa käyttää muitakin aineistoja, kuten videomateriaalia. Tällöin aineistojen välille pystytään tekemään kytköksiä sekä luomaan samalla myös uutta. Cherringtonin ja Loveridgen (2014) artikkelista käy ilmi, että opettajien pedagogisesta toiminnasta kuvatut videot toimivat professionaalisen reflektoinnin sekä vuoropuhelun edistämisen keinona. Lisäksi he toteavat, että videoiden avulla opettajat pystyvät ikään kuin hidastamaan opetuksen tahtia ja samalla tarkastelemaan piirteitä, jotka ovat erityisiä oppimisen sekä opettamisen kannalta.

Osaksi tutkimusaineistoa kerättiin yhteensä neljä vuorovaikutteista leikkitilannevideota. Videointeihin osallistui kaiken kaikkiaan kaksi alle 3-vuotiaiden ryhmää. Molemmista

tutkimukseen osallistuvasta päiväkotiryhmästä videoitavaan leikkitilanteeseen osallistui 3–4 lasta sekä ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Jokainen tutkimukseen osallistunut varhaiskasvatuksen opettaja sai itse päättää, millainen kuvattava leikkitilanne on. Kaikki neljä opettajaa halusivat pitää tilanteen vapaamuotoisena ja vain leikkitilan he määrittivät ennalta. Videoitavat tilanteet kestivät 20–30 minuuttia. Videomateriaalia kertyi yhteensä 1h 34min 26 s.

4.2.2 Stimulated recall- ja teemahaastattelu

Haastattelua voidaan pitää uniikkina aineistonkeruumenetelmänä, koska siinä haastattelijan ja haastateltavan välillä vallitsee suora, puheen välityksellä tapahtuva vuorovaikutus.

Haastattelun aikana pystytään näkemään haastateltavan ilmeet ja eleet sekä selkiyttämään hänen antamia vastauksia. Myös aiheeseen syventyminen kysymällä perusteluja ja lisäkysymyksiä on yksi haastattelun eduista. (Hirsjärvi ym., 2009)

Haastattelutapana tutkimuksessa käytettiin stimulated recall-menetelmää, jonka lopuksi pidettiin lyhyt teemahaastatteluosio. Goller ja kollegat (2022) määrittelevät stimulated recall-haastattelun vuorovaikutteiseksi haastattelutavaksi, jossa keskiössä ovat havainnointi ja itseraportointi. Heidän mukaansa kyseisellä haastattelutavalla saadaan kattavia käsityksiä esimerkiksi teoista, käyttäytymisestä sekä ajatuksista, jotka eivät välttämättä muuten tule ilmi. Kuvaamisen jälkeen video lähetettiin varhaiskasvatuksen opettajalle havaintojen tekemistä haastattelua varten. Opettajia ohjeistettiin katsomaan video läpi ja tekemään muutamia havaintoja omasta leikillisyydestään. Lisäksi opettajille lähetettiin myös Siklanderin ja Tornbergin (2024) laatima taulukko leikillisyyden ulottuvuuksista. Haastattelussa videolta tehtyjä havaintoja käytiin yhdessä läpi vuorovaikutteisesti. Haastateltava sekä tutkija nostivat esille omia havaintojaan ja niistä keskusteltiin leikillisyyden näkökulmasta.

Stimulated recall-haastattelun jälkeen pidettiin lyhyt teemahaastatteluosio. Vilkan (2021) mukaan teemahaastattelu pohjautuu tutkimusongelmiin, joista poimitaan keskeiset aihealueet käsiteltäväksi. Hän painottaa, että päämääränä on saada vastauksia annetuista teemoista (Vilka, 2021). Teemana tässä tutkimuksessa oli leikillisuus ja teemakysymykset pidettiin avoimina kysymyksinä:

1. Mitä on mielestäsi leikillisuus?

2. Millaisia asioita koet, että kuuluu leikillisyyteen?
3. Koetko olevasi leikillinen? Millaisissa tilanteissa? Onko jotain tiettyjä hetkiä päivän aikana, jolloin leikillisuus tulee esiin vahvemmin?
4. Koetko leikillisen työtteen tärkeänä? Edistääkö se mielestäsi lapsen oppimista?

Kaikki haastattelut nauhoitettiin sanelimella ja haastattelumateriaalia kertyi yhteensä 1h 40min 26s.

4.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimuksessa hyödynnettiin aineistotriangulaatiota, joka tässä kontekstissa tarkoitti aineiston keräämistä kahdella eri metodilla. Aineistotriangulaation käyttö on aikaa vievää, mutta sen avulla tutkimuksesta pyritään tekemään luotettavampi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Aineisto koostui videomateriaalista, johon sisältyi neljä erillistä videota vuorovaikutteisista leikkitilanteista. Lisäksi aineistoon kuului haastattelumateriaali, joka puolestaan koostui neljän videontiin osallistuvan varhaiskasvatuksen opettajan haastattelunauhoitteista.

Analysointi toteutettiin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä, johon Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan kuuluu kolme vaihetta: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Analyysivaiheessa havaintoja pelkistetään, jotta havaintomäärää saadaan vähennettyä paremmin hallittavaksi (Alasuutari, 2011). Analysoinnin ensimmäisenä vaiheena oli aineiston pelkistäminen litteroimalla. Litteroinnilla tarkoitetaan kuvan ja puheen muuttamista tekstimuotoon (Ruusu vuori, 2010). Edellä mainittu tapa auttaa tutkijaa aineiston analysointivaiheessa, jolloin halutaan käydä aineistoa läpi loogisella tavalla sekä suorittaa ryhmittelyä ja luokittelua (Vilka, 2021). Ruusu vuori ja Nikander (2017) painottavat, että tulee ottaa huomioon, keskitytäänkö tutkimuksessa enemmän puheen sisältöön vai siihen, miten tutkittava sitä tuottaa. Tässä tutkimuksessa keskityttiin sisältöön ja aineistosta litteroitiin vain olennaiset osat eli haastateltavan ja tutkijan tekemät havainnot.

Sekä video- että haastattelumateriaali analysoitiin leikillisyyden näkökulmasta. Hirsjärven ja kollegoiden (2009) mukaan havainnoinnin pohjalta saadaan selville, käyttäytyvätkö ihmiset kuten he väittävät. Tieteellisen havainnoinnin tarkoituksena ei ole vain nähdä asioita, vaan enemmänkin tarkkailla ja tarkastella. Sen avulla tutkija pääsee tarkastelemaan jotakin

luontaista ympäristöä. Edellä mainitulla analyysimenetelmällä tutkitaan reaali maailmaa ja todellisuutta. Vilkka (2018, s. 157) kuvailee havaintoa tutkimuksen näkökulmasta seuraavasti: ”Tutkimuksessa havainto on merkki. Se on sana, lause, ominaisuus, toiminta, ajatus tai teko. Laadullisessa tutkimuksessa havaintoon kuuluu myös sen merkitys.”

Varhaiskasvatuksen opettajien videomateriaalista ilmentämien leikillisyyden ulottuvuuksien piirteiden analysointi tapahtui deduktiivisesti, joka tässä tutkimuksessa tarkoitti havaintojen ryhmittelyä Siklanderin ja Tornbergin (2024) neljään leikillisyyden ulottuvuuteen (ks. kuvio1) Binghamin (2023) mukaan deduktiivinen analyysi tarkoittaa tapaa, jossa tietoja voidaan jaotella ennalta määriteltyihin luokkiin teorian pohjalta. Haastatteluja varten tutkija oli jo tehnyt luokittelua, joten ensimmäisenä vaiheena oli luoda taulukko havainnoille. Taulukossa leikillisyydestä tehdyt havainnot eli varhaiskasvatuksen opettajan ja lasten väliset keskustelut teemoiteltiin kunkin ulottuvuuden sekä ulottuvuuden piirteen alle. Teemoittelu tarkoittaa, että aineistosta etsitään ne aiheet eli teemat, jotka ovat olennaisia tutkimuskysymysten kannalta (Kallinen & Kinnunen, 2021). Lopuksi jokaisesta piirteestä kirjoitettiin taulukkoon, millä tavalla se ilmeni vuorovaikutustilanteessa.

Haastatteluissa esiin nousseet varhaiskasvatuksen opettajien omat havainnot analysoitiin puolestaan abduktiivisesti. Kansainvälisen Merriam-Webster-sanakirjan mukaan abduktiivinen analyysi tarkoittaa, että olemassa olevista tiedoista muodostetaan todennäköinen johtopäätös. Haastattelujen pohjalta tehtiin taulukko, johon havainnot jaoteltiin haastattelukysymysten mukaan. Tämän jälkeen havainnoista etsittiin leikillisyyteen liittyviä käsitteitä ja ilmauksia. Havainnot luokiteltiin alakategorioihin, mikä Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tarkoittaa samaa ilmiötä kuvaavien käsitteiden yhdistämistä. Edellä mainitun yhdistelyn jälkeen alakategoriat yhdistettiin vielä neljäksi päähavainnoksi, joita olivat ”vuorovaikutus”, ”opettajan itsessään tunnistama piirre”, ”lapsen leikkitaitojen vahvistaminen ja leikin rikastaminen” sekä ”mukana päivän aikana erilaisissa tilanteissa”.

5 Tulokset

Tässä luvussa käsitellään analyysin pohjalta saatuja tuloksia tutkimuskysymyksittäin. Ensimmäisenä esitellään tutkimustuloksina vastaukset tutkimuskysymykseen, mitä leikillisyyden ulottuvuuksien piirteitä varhaiskasvatuksen opettajien toiminnassa ilmeni. Sen jälkeen käsitellään varhaiskasvatuksen opettajien omia havaintoja omasta leikillisyydestään.

5.1 Leikillisyyden ulottuvuuksien piirteet varhaiskasvatuksen opettajien toiminnassa vuorovaikutustilanteissa

Taulukossa (ks. taulukko 1) on esitetty, miten leikillisyyden ulottuvuuksien piirteet esiintyivät videoilla.

Taulukko 1. Leikillisyyden ulottuvuuksien piirteiden esiintyminen videoilla.

Leikillisyyden ulottuvuudet	Ulottuvuuksien piirteet
<i>Vuorovaikutuksen leikillisuus</i>	Näyttäytyi videoilla positiivisena ilmapiirinä, innostumisena lapsen innostuksesta sekä sensitiivisyytenä lapsen tarpeita ja tunteita kohtaan.
<i>Avoimuuden leikillisuus</i>	Opettajat sopeutuivat spontaanisti muuttuviin tilanteisiin, ottivat vastaan lasten ideoita ja niiden kautta rikastivat leikkiä.
<i>Älyllis-luova leikillisuus</i>	Esiintyi videolla uusien ideoiden keksimisenä, mielikuvituksen käyttämisenä esim. leikin tarinallistamisena sekä uteliaisuutena lasten leikkejä kohtaan.
<i>Kevytmielinen leikillisuus</i>	Opettajat sitoutuivat leikilliseen toimintaan, pitivät yllä rentoutta ja huumoria sekä olivat mukana leikeissä lasten tasolla.

Vuorovaikutuksen leikillisuus oli ulottuvuus, joka näyttäytyi eniten videoilla. Koko videoaineistossa positiivinen ja keskusteleva ilmapiiri sekä hymyt ja naurut olivat vahvasti läsnä. Varhaiskasvatuksen opettajat nauttivat siitä, kun saivat lapset nauramaan ja innostumaan. He vastasivat useaan kertaan lapsen innostukseen omalla innostuksella sekä olivat sensitiivisiä havaitsemaan lasten tarpeita ja tunteita. Seuraava aineistolainaus on esimerkki Opettaja1:n ja lasten välisestä vuorovaikutuksen leikillisyydestä.

Vuorovaikutteinen tilanne alkaa siitä, kun Lapsi1 laittaa ensin jonkin lelun eli ”hatun” päänsä

päälle. Tämän jälkeen Lapsi1 käy laittamassa ”hatun” Lapsi2:n päälle. Lopuksi Lapsi1 käy laittamassa hatun vielä Opettaja1:n päälle. Lapsi1 ja Opettaja1 nauravat hassulle hatulle. Opettaja1 innostuu Lapsi1:n innostuksesta.

Opettaja1 kehuu: *”Vau Lapsi1, onpa hieno hattu!”* Johon Lapsi1 vastaa: *”Sullekin hattu!”*
 Opettaja1 kysyy: *”Tuaks sä mulleikki?”* Lapsi1: *”Joo!”* Opettaja1 kysyy: *”Löytykö toinenki?”*
 Johon Lapsi1 vastaa: *”Toinen...toinenki hattu!”* Opettaja1 innostuu: *”Vau! Onks se sun?”* Lapsi1 vastaa: *”Ei... se on Lapsi2:n.”* Opettaja1: *”Lapsi2:n hattu?”* Lapsi1 vastaa: *”Joo!”* Opettaja1: *”Vaauu!”* Lapsi1 toteaa: *”Ei lapsi2 halunnut hattua...”* Opettaja1 toistaa: *”Ei Lapsi2 halunnut hattua...”* Opettaja1: *”Vaauuu!”*

Avoimuuden leikillisuus puolestaan näyttäytyi leikillisyyden ulottuvuuksista vähiten. Tyypillistä tälle ulottuvuudelle oli varhaiskasvatuksen opettajan joustava sopeutuminen muuttuviin tilanteisiin sekä uusiin ideoihin. Opettajat mahdollistivat leikkiä lasten ideoiden pohjalta. Leikistä toiseen siirtyminen tapahtui joustavasti lasten ehdoilla. Alla oleva aineistolainaus on esimerkki Opettaja4:n ja lasten välisestä avoimuuden leikillisyydestä. Avoimuuden leikillisessä tilanteessa ollaan siirtymässä kotileikistä uimahalliin. Opettaja lähtee innostuneella asenteella ideaan mukaan ja sopeutuu joustavasti tilanteeseen. Yhdellä lapsella on kuvitteellisessa uima-altaassa ruokaa mukana, mutta opettaja antaa mielikuvitukselle tilaa eikä korjaa asiaa mitenkään.

Lapsi14 huutaa: *”Moikka!”* johon Opettaja4 vastaa: *”Moikka, mihin sä lähdet?”* Lapsi14 vastaa: *”Uimaan!”* Opettaja4 toistaa: *”Uimaan, Lapsi14 lähti uimaan!”* Lapsi12 huutaa: *”Mäkin menen!”* Opettaja4 kysyy toisilta lapsilta: *”Meetteks te mukaan? Menikö Lapsi14 uimahalliin?”* Lapsi14: *”Minun...tää on minun uimahalli!”* Lapsi12 toteaa: *”Tää on minunkin uimahalli!”* Opettaja4: *”Oii ihana uimahalli, meneekö Lapsi13:kin uimahalliin sitte ku oot syöny... ni jaksatko mennä uimahalliin?”* Lapsi14 huutaa innoissaan: *”Mulla on täällä, mulla on täällä laukku mukana jossa on ruokaa!”* Opettaja4 kysyy: *”Onks sulla uimahallissa ruokaa mukana?”* johon Lapsi14 vastaa: *”Joo!”* Opettaja4 toteaa: *”Uimahallissa voi välillä syödä eväitä! Oi ku tääl on paljon ystäviä uimassa... kissaki on tullu uimahalliin ja nalle on tullu uimahalliin...”*

Älyllis-luovaan leikillisyyteen kuului olennaisesti uusien ideoiden keksiminen sekä mielikuvituksen ja luovuuden käyttäminen. Opettajat rikastivat leikkiä luomalla uusia leikki-ideoita sekä osoittivat tiedollista uteliaisuutta kysymällä, mitä lapsilla on käsissään tai mitä he

ovat leikkimässä. Älyllis-luova leikillisuus näyttäytyy esimerkkilainauksen tilanteessa, jossa Opettaja2, Lapsi5 ja Lapsi6 leikkivät maatilalla. Opettaja tarinallistaa ja sanoittaa leikkiä, jotta leikki pysyy yllä ja menee eteenpäin. Hän muuttaa äänensävyä tilanteeseen ja hahmoihin sopivaksi. Vaikka opettaja on keskustelussa eniten äänessä, hän mahdollistaa leikkiä viemällä juonta eteenpäin.

Opettaja2 sanoo possun äänellä: *"Kiva olla täällä laitumella!"* Opettaja2 jatkaa: *"Oivoi... se olikin vähän tommonen ikävällä tuulella oleva possu!"* Lapsi5 huutaa: *"Nyt mennään turvaan!"* Opettaja2: *"Nyt mennään, ettei se ilkeä possu tule... laitetaan aita kiinni!"* Opettaja2 jatkaa: *"Ei.. kyllä meidän pitää suojella kun tuo yksi possu oli vähän ilkeä! Sanotaanko sille?"* Opettaja2: *"Minäkin otan jonkun hahmon... Kuulepas possu, jos käyttäydyt huonosti, joudut omaan aitaukseen, et pääse muiden kanssa!"* Opettaja2 jatkaa: *"Ei... sinne ei ole asiaa! Osaatko käyttäytyä?"* Lapsi6 vastaa: *"Joo!"*

Kevytmielinen leikillisuus esiintyi aineistossa sitoutumisena innostavaan ja leikilliseen toimintaan. Opettajat olivat leikeissä mukana lapsen tasolla ja osoittivat uteliaisuutta lasten leikkejä kohtaan. Lisäksi opettajat pitivät yllä rentoutta ja huumorintajua. Seuraava aineistolainaus on yksi esimerkki kevytmielisestä leikillisyydestä, jossa ensin opettaja esittää, että hänellä olisi puhelu käynnissä molemmissa korvissa samaan aikaan. Lapsi9 ja Opettaja3 käyvät vuorovaikutteista keskustelua puhelimen välityksellä kakun syömisestä ja kellon ajasta.

Opettaja3: *"Haloo, onko täällä toinen puhelu? Minulla on monta puhelua, mutta onneksi minulla on kaksi kännykkää!"* Lapsi9 huutaa: *"Eei eei"* Opettaja3 toteaa: *"Minä menen syömään kakkua!"* Lapsi9 kysyy: *"Mitä kello on?"* Opettaja3: *"Noo onkohan se nyt kahdeksan?"* Lapsi9 vastaa: *"Eei, se on kakskyt yli yhdeksän!"* Opettaja3 tarkentaa: *"Mitä on?"* Lapsi9 toistaa: *"Kakskyt yli yhdeksän!"* Opettaja3: *"Kakskyt yli yhdeksän? Joo okei! Mä meen syömään kakkua!"*

5.2 Varhaiskasvatuksen opettajien havainnointia omasta leikillisyydestään

Taulukko (ks. taulukko 2) havainnollistaa varhaiskasvatuksen opettajien havainnot ja pohdinnan omasta leikillisyydestään. Varhaiskasvatuksen opettajat tekivät havainnointia omasta leikillisyydestään videomateriaalin pohjalta sekä vastasivat leikillisyyteen liittyviin teemakysymyksiin.

Taulukko 2. Varhaiskasvatuksen opettajien havainnointia omasta leikillisyydestään.

Havainnot leikillisyydestä	Esimerkkilainaus
<i>Vuorovaikutus</i> Vuorovaikutusta esiintyy lasten välillä, aikuisten ja lasten välillä ja aikuisten välillä. Se koetaan tärkeäksi osaksi leikillisyyttä.	"Mulle niinku se leikillisuus on sellast vuorovaikutust lapsen ja aikuisen ja lapsen ja lapsen välillä et ja leikillisuus voi olla siis aikuisen ja aikuisenki välillä"
<i>Opettajan itsessään tunnistaman piirre</i> Leikillisuus on piirre, jonka esiintyminen riippuu tilanteesta.	"Joo, kyl mä koen (olevani leikillinen) ja mä oon niinku siis ihan niinku kaikilla elämän osa-alueil tuntuu et muussaki, ku työssä ja et se on kyl semmonen niinku osa mun perusluonnetta on semmonen leikillisuus ollu kyl aina"
<i>Lapsen leikkitaiteiden vahvistaminen ja leikin rikastaminen</i> Leikillisyyden kautta opettaja auttaa leikin ylläpitämisessä ja sen eteenpäin viemisessä sekä rikastaa leikkiä lasten ehdotusten avulla.	"Tartuin lasten aloitteisiin ja mahdollistin heille sit niitten aloitteiden pohjalta sitä leikkiä ja innostuin heidän ideoista"
<i>Mukana päivän aikana erilaisissa tilanteissa</i> Leikillisuus on mukana lähes jokaisessa tilanteessa ja sen avulla lapsi voi päästä yli erilaisista vaikeista tunteista.	"Et sit se leikillisuus on sillast et se on niinku kulkee niinku ihan aamusta siit asti kun ne saapuu päiväkotiin ni ihan sinne iltapäivään ku ne lähtee... ja sil leikillisyydel saa yleensä lapsen sillai niinku vaiks pahasta mielestä helposti pois..."

Vuorovaikutusta voi esiintyä kaikkien välillä. Varhaiskasvatuksen opettajat mainitsivat vuorovaikutuksen merkityksen sekä sen, että leikillisuus on suuressa roolissa lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa.

"Et se on kyl sellanen kaiken niinku melkein niinku isoin asia... tossa koko niinku vuorovaikutukses meidän välil tääl päiväkodissa... Ainakin täs ihan pienten kaa on niinku tosi tosi tärkeä"

"Kyl mä niinku nään tosi tärkeenä semmosen niinku maadottumisen ja lasten kaa semmosen vuorovaikutuksen"

Varhaiskasvatuksen opettajat kuvasivat leikillisyyden *itsessään tunnistamaksi piirteeksi*. Heidän mukaansa leikillisuus on osa perusluonnetta ja esiintyy erilaisissa tilanteissa sekä erilaisten ihmisten kanssa eri tavoilla. Oman tiimin ja tuttujen lasten kanssa voi olla rennompi kuin esimerkiksi uuden sijaisen kanssa. Lisäksi he mainitsivat heittäytymisen ja hassuttelun olevan merkittävässä roolissa.

”Joo, kyl mä koen ja mä oon niinku (leikillinen) siis ihan niinku kaikilla elämän osa-alueil tuntuu et muussaki ku työssä ja et se on kyl semmonen niinku osa mun perusluonnetta on semmonen leikillisuus ollu kyl aina”

”ja mä huulen kyl et se on aika monelle opettajalle tai lastenhoitajalleki kuka hakeutuu täl alalle et tunnistaa itessään et se on semmonen vahva semmonen piirre”

”Et joo kyl se rentous vaikuttaa siihen ja on niinku tutut aikuiset että esimerkiks se että on tuttu tiimi ja tutut tiimikaverit ni kyllä sitä on leikillisempi kun sitte et jos on vaikka ihan uus tiimi tai vaikka tulee vaikka sijainen ja on aivan uus ihminen niin mä en oo niin rento niin silloin mä en ole niin leikillinen”

Lapsen leikkitaitojen vahvistaminen ja leikin rikastaminen tulivat esiin haastatteluissa useaan kertaan. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan lapsen tasolle asettuminen sekä aktiivinen läsnäolo ovat merkittäviä tekijöitä leikillisyydessä. Heidän mukaansa on tärkeää auttaa lapsia leikin eteenpäin viemisessä sekä sen ylläpitämisessä uusien ideoiden kautta. Myös leikkiin sitoutuminen mainittiin yhtenä merkittävänä asiana.

”Tartuin lasten aloitteisiin ja mahdollistin heille sit niitten aloitteiden pohjalta sitä leikkiä ja innostuin heidän ideoista”

”Leikki on heidän koko elämä ja mitä he tekee ja millai he oppii ni on se tärkeet sitä sit arvostaa ja niinku antaa sil aikaa ja mahdollisuuksii ja on ite siel sit myös aktiivisena mukana”

”Et ite otti sit tosi paljon semmost keksijän roolii et paljon niinku ehdotteli niit... yritti luoda sitä leikkiä”

”Mut siis toi keksijä niinku itelle nousi, että tota ite koko ajan yrittää rikastuttaa sitä leikkii eri ideoilla, mut et kyl se oli sit kiva huomata et sit vaik jotkut tommoset mallintamiset et oli se puhelin et puhutaan ni sit heki otti ne... jokasel oliki sit se puhelin”

”Et semmonen niinku et on lasten tasolla siinä leikissä myös että on tavallaan niinku leikin kannattelija.. niinku varsinki tässä pienten kanssa..”

6 Pohdinta

Tässä osiossa kerrataan vielä tärkeimmät tulokset samalla peilaten niitä aiempiin tutkimuksiin. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastausta videomateriaalien pohjalta. Haluttiin selvittää, millaisia leikillisyyden ulottuvuuksien piirteitä varhaiskasvatuksen opettajat videoilla ilmentävät. Kuten Canaslan-Akyar ja Sevimli-Celik (2022) tutkimuksessaan osoittivat, leikillinen vuorovaikutus lasten kanssa tuo ryhmään iloa, luovuutta ja joustavuutta. Tässä tutkimuksessa tulokset myös osoittivat, että leikillinen vuorovaikutus sekä spontaanius ja hassuttelu ovat merkittävä osa opettajan leikillisyyttä. Nämä edellä mainitut piirteet esiintyivät aineistossa useaan kertaan. Barnettin (2007) mukaan leikillisyyteen olennaisesti kuuluvia adjektiiveja ovat esimerkiksi hauska, spontaani ja onnellinen, jotka myös tämän tutkimuksen aineistossa tulivat esille.

Lisäksi haluttiin saada haastattelujen avulla selville, minkälaisia havaintoja varhaiskasvatuksen opettajat tekevät omasta leikillisyydestään. Tuloksista voidaan todeta, että leikillisyyttä nähdään myös tässä tutkimuksessa yhtenä varhaiskasvatuksen opettajan luonteenpiirteinä. Myös Proyer ja kumppanit (2018) ovat tutkimuksessaan todenneet, että leikillisyyttä on yksi persoonallisuuden piirteistä, joka auttaa esimerkiksi työssä jaksamisessa sekä luovuudessa. Haastatteluissa tulikin ilmi, että työnteko ilman leikillisyyttä voisi olla melko tylsää. Varhaiskasvatuksen opettajat mainitsivat lisäksi tiimikavereiden merkityksen leikillisyydessä: kun on tuttu tiimi ja tutut lapset, pystyy rentoutumaan ja olemaan leikkisempi. Yhtenä neljästä haastattelujen pohjalta selville saaduista päähavainnosta oli lapsen leikkitaitojen vahvistaminen ja leikin rikastaminen. Myös käsite luovuus esiintyi haastatteluaineistossa useaan kertaan. Varhaiskasvatuksen opettajan käyttämä luovuus on yksi merkittävimmistä leikillisyyden osa-alueista, joita varhaiskasvatuksen opettaja työssään tarvitsee ja on samalla keino edellä mainittujen taitojen vahvistamiseksi. Siklander ja Tornberg (2024) pitääkin leikillisyyttä eräänlaisena tarinallisenä viitekehyksenä, jonka avulla varhaiskasvatuksen opettaja voi rikastaa päivän aikana tapahtuvia tilanteita ja vuorovaikutusta sekä lasten että muiden kasvattajien välillä.

Tutkimuksen voisi tulevaisuudessa tehdä suuremmissa mittakaavassa, jotta saataisiin laajempi kuva varhaiskasvatuksen opettajien ilmentävästä leikillisyydestä. Lisäksi yhtenä jatkotutkimusideana on esimerkiksi tutkimus, jossa tutkittaisiin, miten leikillisyyttä näkyy

erilaisissa tilanteissa. Toisena jatkotutkimusehdotuksena on opettajan leikillisyyden vaikutukset esimerkiksi lapsen sosiaalisiin taitoihin tai hyvinvointiin.

7 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusprosessiin liittyy paljon eettisiä seikkoja, jotka tutkijan tulee huomioida (Hirsjärvi ym., 2009). Tutkimuksessa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita. Koko tutkimusprosessi pohjautuu luotettavuuteen, rehellisyyteen, arvostukseen sekä vastuunkantoon. Edellä mainitut peruseriaatteet edellyttävät tutkimusluvista ja muista suostumuksista huolehtimista sekä eettistä ennakoarviointia ennen kuin aineistonkeruu voidaan aloittaa. Tutkijan tulee varmistaa, ettei tutkimuksen tekeminen vaaranna tutkijan eikä tutkittavien terveyttä tai turvallisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK], 2023)

Ennen tutkimuksen aloittamista täytetään tietosuojalomake, josta käy ilmi esimerkiksi tutkijan ja rekisterinpitäjän tiedot, aineiston säilytysaika sekä tutkimuksen tarkoitukseen liittyviä seikkoja. Tutkimusluvut pyydetään lapsilta ja heidän huoltajiltaan sekä varhaiskasvatuksen opettajilta. Tutkimuslupakaavakkeisiin alustetaan tarkasti ja selkeästi, mihin tutkimuksella pyritään, miten se tapahtuu sekä mitä tietoja lapsista ja aikuisista kerätään ja miten tietoja tullaan säilyttämään turvallisesti. Aineistoa säilytetään Turun yliopiston tietoturvalisessa Seafire -tallennuspalvelussa.

Kallinen & Pirskanen (2022) painottavat, että tutkittavalla on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta, kumota osallistuminen ja keskeyttää osallistuminen missä tahansa tutkimuksen teon vaiheessa. Heidän mukaansa tutkimukseen osallistuvalla on myös oikeus saada riittävästi tietoa selkeällä ja johdonmukaisella tavalla siitä, mihin tutkimuksella pyritään ja aiheuttaako se jotain haittaa. Tässä tutkimuksessa lasten ja opettajien nimet anonymisoidaan tunnisteilla Lapsi1, Opettaja2 ja niin edelleen.

Ollin (2019) mukaan lapsiin liittyvistä asioista kysytään yleensä heidän huoltajiltaan, mutta harvemmin itse lapsilta. Kun pienen lapsen pääasiallinen kommunikointikeino ei ole puhe, lapsi esittää suostumuksensa tutkimukseen muilla keinoilla, kuten abstrakteilla ilmaisuilla vaikkapa piirtäen tai kuvatukea ja viittomia käyttäen. (Olli, 2019) Tämä otetaan tutkimuksessa huomioon niin, että vanhemmat allekirjoittavat tutkimuslupakaavakkeen ja sen lisäksi lapsi tekee oman merkintönsä vastaavaan kaavakkeeseen ominaisella tavallaan. Lasten suostumuksen huomiointi tutkimuksessa perustuu seuraavaan: Suomen perustuslaki 1999; YK:n yleissopimuksen artikla12: ”1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee

muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.”

Vilkan (2021) mukaan laadullisen tutkimuksen voidaan todeta olevan luotettava, kun tutkittava asia sekä materiaalista tehdyt tulkinnat kulkevat käsi kädessä eikä teorian muodostamiseen ole vaikuttanut mikään irrelevantti tai asiaankuulumaton tekijä. Eskola ja Suoranta (1998) puolestaan tuovat kirjassaan ilmi, että laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida neljän termin avulla, joita ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus sekä vahvistuvuus. Uskottavuutta tässä tutkimuksessa tukee lisäksi moniaineistollisuuden eli aineistotriangulaation käyttäminen sekä aineiston huolellinen käsittely ja analysointi. Uskottavuutta heikentävä tekijä oli puolestaan se, että opettajat eivät välttämättä pystyneet toimimaan täysin ominaisellaan tavalla, koska videointi saattoi aiheuttaa epävarmuutta. Tutkimus on siirrettävissä toiseen toimintaympäristöön. Varmuuden lisäämiseksi koko tutkimusprosessi on kuvattu tarkalla ja selkeällä tavalla. Tämän tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää, koska kyseessä on tapaustutkimus, joka on vain pieni otanta suuremmasta. Toisaalta tällainen tutkimus on varhaiskasvatuksen opettajalle hyvä tilaisuus reflektoida omaa ammatillisuuttaan leikillisyyden näkökulmasta. Tutkimuksen vahvistuvuus on huomioitu niin, että tehdyt tulkinnat saavat tukea teoriasta eli aikaisemmista tutkimuksista.

Lähteet

- Ahonen, L. & Roos, P. (2019). *Untuvikot: Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka*. PS-kustannus.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.
- Alharbi, M. O., & Alzahrani, M. M. (2020). The importance of learning through play in early childhood education: Reflection on the “Bold Beginnings” report. *International Journal of the Whole Child*, 5(2), 9–17.
- Barnett, L. A. (2007). The nature of playfulness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 949–958. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.02.018>
- Bingham, J. A. (2023). From data management to actionable findings: A five-phase process of qualitative data analysis. *International Journal of Qualitative Methods*, 22, 1–11. <https://doi.org/10.1177/16094069231183620>
- Bredikyte, M. (2022). Adult participation in the creation of narrative playworlds: challenges and contradictions. *International Journal of Early Years Education*, 30(3), 595–609. <https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2107895>
- Canaslan-Akyar, B., & Sevimli-Celik, S. (2022). Playfulness of early childhood teachers and their views in supporting playfulness. *Education 3–13*, 50(1), 1–15. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/03004279.2021.1921824>
- Cherrington, S., & Loveridge, J. (2014). Using video to promote early childhood teachers' thinking and reflection. *Teaching and teacher education*, 41, 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.03.004>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Goller, M., Kyndt, E., Paloniemi, S. & Damsa, C. (2022). Methods for researching professional learning and development. 33(19), 419–440. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-08518-5>
- Holmes, R. & Hart, T. (2022). Exploring the connection between adult playfulness and emotional intelligence. *The Journal of Play in Adulthood*, 4(1), 28–51. <https://doi.org/10.5920/jpa.973>
- Helenius, A. & Lummelahti, L. (2013). *Leikin käsikirja*. PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hurme, T-R., Siklander, S., Kangas, M., & Melasalmi, A. (2023). Pre-service early childhood teachers' perceptions of their playfulness and inquisitiveness. *Frontiers in Education*, 8, 1–12. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1102926>
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kallinen, K. & Pirskanen, H. (2022). *Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu*. Gaudeamus.

- Siklander, S. & Tornberg, L. (2024). Leikillisyyden lasten ja kasvattajan vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.) *Leikin lumoa – Käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. Santalahti.
- Merriam-Webster-sanakirja. (julkaisuaika tuntematon). 'Deduction' vs. 'Induction' vs. 'Abduction'. Haettu 24.2.2025 osoitteesta <https://www.merriam-webster.com/grammar/deduction-vs-induction-vs-abduction>
- Olli, J. (2019). Pienten ja muuten kuin sanoilla kommunikoivien lasten oma suostumus eli hyväksyntä havainnointi- tai videointitutkimukseen osallistumiseen. Teoksessa Rutanen & Vehkalahti (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka: II, Tutkimuseettisestä sääntelystä elletyyn kohtaamiseen*. Nuorisotutkimusverkosto.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Opetushallitus.
- Proyer, R. T. (2011). Being playful and smart? The relations of adult playfulness with psychometric and self-estimated intelligence and academic performance. *Learning and Individual Differences*, 21, 463–467. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2011.02.003>
- Proyer, R. T. (2012). Development and initial assessment of a short measure for adult playfulness: The SMAP. *Personality and Individual Differences*, 53(8), 989–994. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.07.018>
- Proyer, R. T., Gander, F., Bertenshaw, E. J., & Brauer, K. (2018). The positive relationships of playfulness with indicators of health, activity, and physical fitness. *Frontiers in Psychology*, 9, 1440–1440. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01440>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Ruusuvuori, J. (2010). Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori ym. (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2017). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen ym. (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 6.11.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.
- Salminen, J. (2024). Taaperot leikin lumoissa. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.) *Leikin lumoa – Käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. Santalahti.
- Siklander, S. & Kangas, M. (2020). Leikillisyyden esi- ja alkuopetuksessa – miten sytyttää innostus oppimiseen. Teoksessa Kyrönlampi ym. (toim.) *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Siklander, S., Kangas, M., & Randolph, J. (2022). Adult playfulness: Finnish teachers evaluating their own playfulness. <https://doi.org/10.31219/osf.io/v253g>

Siklander, S. & Tornberg, L. (2024). Leikillisuus lasten ja kasvattajan vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.) *Leikin lumoa – Käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. Santalahti.

Suomen perustuslaki [PeL]

21.08.1991/60 <https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.

Vilka, H. (2018). Havainnot ja havainnointimenetelmät. Teoksessa Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus.

Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.